

Ігор Федорович СТЕФАНІВ

кандидат економічних наук, доцент,
викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування,
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46000, Україна
E-mail: sifftern@gmail.com
Телефон: +380989244571

МЕТОДИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Стефанів, І. Ф. Методи інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні [Текст] / Ігор Федорович Стефанів // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – №1. – С. 341-346. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Розкрито сутність процесів формування стійкого ефективного інвестиційного середовища в Україні. Проаналізовано фактори, що знижують рівень інвестиційної активності суб'єктів господарювання. Сформувано основні принципи інтенсифікації інвестиційних процесів. Окреслено необхідність розвитку методів та форм диверсифікації фінансових ресурсів. Зокрема увага акцентується на проблемах вибору типу інвестиційних ресурсів та методів їх управління у процесі реалізації різномірних інвестиційних завдань. Запропоновано напрямки удосконалення механізму використання залучених фінансових ресурсів за рахунок методів їх концентрації та дисперсії. Описано критерії оптимального рівня прибутковості інвестиційної діяльності, а також фактори, що впливають на обсяги власних інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інвестиції; фінансові ресурси; грошові потоки; методи управління активами.

Игорь Федорович СТЕФАНИВ

МЕТОДЫ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

Аннотация

Раскрыта сущность процессов формирования устойчивой эффективной инвестиционной среды в Украине. Проанализированы факторы, снижающие уровень инвестиционной активности субъектов хозяйствования. Раскрыты основные принципы интенсификации инвестиционных процессов. Обозначенная необходимость развития методов и форм диверсификации финансовых ресурсов. В частности внимание акцентируется на проблемах выбора типа инвестиционных ресурсов и методов их управления в процессе реализации разнородных инвестиционных задач. Сформированы направления совершенствования механизма использования привлеченных финансовых ресурсов за счет методов их концентрации и дисперсии. Описаны критерии оптимального уровня доходности инвестиционной деятельности, а также факторы, влияющие на объемы собственных инвестиционных ресурсов субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: инвестиции; финансовые ресурсы; денежные потоки; методы управления активами.

Igor Fedorovych STEFANIV

PhD in Economics, Associate Professor,
Lecturer, Department of Finance and Insurance Entities,
Ternopil National Economic University
Lvivska str., 11, Ternopil, 46000, Ukraine
E-mail: sifftern@gmail.com
Phone: +380989244571

Abstract

There has been carried out the research of the nature of the formation of sustainable and efficient investment environment in Ukraine. Factors that reduce the level of investment activity of entities are determined. Basic principles of the investment processes are illuminated. Needs to develop methods and forms of diversification of financial resources are outlined. In particular, the paper focuses on the problems of selecting the type of investment resources and their management practices in the implementation of diverse investment objectives. There have been offered the direction of improving the mechanism that involve the use of financial resources due to their methods of concentration and dispersion. The criteria of the optimum rate of return of investment, as well as factors that influence the amount of own investment resources of economic entities are described.

Keywords: investment; financial resources; cash flow; asset management techniques.

JEL classification: G11

Необхідність інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні є сьогодні незаперечним фактом. Прагнення до удосконалення виробничих систем, створення стійкого економічного середовища, розвитку інформаційного та фінансового сектору економіки зумовлюють необхідність формування умов для ефективного управління наявними ресурсами.

Практика економічного розвитку країн Європи свідчить про те, що поява інвесторів, котрі швидко здатні трансформувати власні ресурси у інвестиційні активи і спрямувати їх у виробництво є важливим фактором економічного зростання. Особливої цінності набувають інвестиційні ресурси для тих країн, що потребують різкої зміни типу та форм вияву виробничих відносин у процесі розвитку власної економіки.

У наш час незаперечним фактом є те, що вітчизняна економічна система в Україні є вкрай неефективною, і, як результат, обсяги виробництва товарів та послуг постійно знижуються, їх якість погіршується, скорочується асортимент товарної продукції, комерційна діяльність банківських установ спрямована лише на кредитування споживчого сектору економіки, фінансові компанії не мають достатнього обсягу ресурсів на інвестиційні цілі, підприємства відчують постійну нестачу грошових ресурсів, зарубіжні інвестори скорочують обсяги власної діяльності на ринку України. Потрібні інші форми та методи регулювання економічних процесів, які повинні сприяти підвищенню ефективності функціонування суб'єктів господарювання. А звідси актуальними є дослідження, що спрямовані на удосконалення системи управління інвестиційним середовищем в Україні.

Теоретико-методологічні аспекти управління інвестиційними процесами є предметом

дослідження вітчизняних вчених, а саме О. Барановського, Д. Ваньковича, Б. Данилишина, Н. Демчишак, Я. Жаліло, Т. Кліменко, Л. Костирко, М. Крупки, І. Крючкової та інших. Проте і до сьогодні не сформовані загальні критерії ефективності функціонування інвестиційної системи України.

Метою нашої роботи є формування напрямків інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні.

Обсяги інвестиційних ресурсів, що залучаються в економіку окремої країни, їх структура визначаються насамперед рівнем ефективності функціонування економічної системи та методами управління інвестиційною активністю. Упродовж тривалого періоду часу між науковцями точаться диспути з приводу того, яким повинно бути інвестиційне середовище в Україні і як саме його потрібно реформувати. Значна кількість вчених притримується точки зору, що відправним моментом покращення інвестиційного клімату в Україні є нормалізація політичної ситуації, формування необхідних умов для активізації суб'єктів господарювання та підвищення ефективності управління фінансовими активами[9].

Створення ефективної інвестиційної системи в Україні передбачає формування для суб'єктів господарювання можливостей раціонального розміщення наявних ресурсів. Своєчасні та чітко прораховані прибуткові інвестиційні проекти сприятимуть вирішенню значного кола соціальних, економічних завдань і супроводжуватимуть процеси стабілізації і розвитку економіки. Оскільки будь-які комерційні інвестиції у виробництво передбачають отримання прибутку, то процеси інтенсифікації економічної системи повинні стати проміжною ланкою між інвестуванням та його результатами.

Важливим є те, що інвестиції повинні бути спрямованими насамперед на розвиток виробничих систем, створення новітніх виробничих потужностей. При цьому економічно вигідним буде інвестування, що пов'язане з отриманням середньогалузевого рівня рентабельності за оптимального рівня ризику.

Рівень активізації економічних процесів у країні можна оцінювати за показниками інвестиційної активності. Саме вона характеризує можливість інвесторів залучати власні ресурси у виробничі системи певної країни. Узагальнена оцінка результатів інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання на мікрорівні може надати більш точну картину стану розвитку та інтенсифікації виробничих систем. Високий рівень інвестиційної активності – це основна риса економіки, що швидко розвивається. На його величину впливає значна кількість факторів, серед яких потрібно виділити:

- рівень розвитку виробничих, фінансових, економічних відносин;
- тип економічної системи;
- форми та методи управління економікою;
- тип економічних процесів, що відбуваються на макрорівні;
- кон'юнктура внутрішнього та зовнішніх ринків.

Величина рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання безпосередньо впливає на стан економічного розвитку як окремої галузі економіки, так і на економічну систему країни загалом. Результатом підвищення рівня активності є збільшення обсягів залучених ресурсів у виробництво, що стимулює процеси економічного зростання. З іншого боку, зростання обсягів інвестиції у країну призводить до здешевлення ресурсів, а ефект масштабу виробництва додатково підвищує прибутковість інвестицій.

Серед науковців існує точка зору, що для тривалого економічного зростання обсяги інвестиційних ресурсів суб'єктам господарювання варто утримувати на рівні 10-15% від валового доходу. Проте такий підхід є не завжди правильним, оскільки за постійного збільшення інвестицій у виробничі об'єкти, величина доходу від таких операцій з певного періоду часу буде знижуватися. Для інвестора значно важливішим є не обсяг інвестицій, а ефективність їх використання в розрахунку на 1 грн. вкладених ресурсів та тип стратегічного їх розміщення. Надлишок ресурсів, як і їх нестача, знижують рівень дохідності фінансових операцій. Раціональна інвестиційна політика суб'єктів господарювання, навіть за мінімально можливого обсягу залучених ресурсів, може призвести до значного позитивного результату[9].

В Україні якомога швидше необхідно створити такі умови для інвесторів, щоб активізувати процеси припливу фінансових активів, їх концентрації і трансформації у ресурси для наукового, інформаційного та виробничого сектору, допоки їх потенціал є ще не повністю втраченим. Якщо екстраполювати процеси розвитку України із минулого в теперішнє, то можна зробити наступний висновок: для розвитку економічної системи України, її виробничої складової, збереження наукового та інноваційного потенціалу потрібен оптимальний обсяг фінансових ресурсів, величина якого повинна забезпечувати постійний та прийнятний для інвестора рівень дохідності. При цьому необхідно здійснити формування ефективної інформаційної системи забезпечення виробничої діяльності, запровадити відповідні форми захисту вітчизняного ринку від конкуренції аж до того моменту, поки вітчизняні виробники не сформуєть нові виробничі традиції, продукти, що матимуть високий рівень якості та вартості на ринку. Тільки так можна підвищити рівень виробничих відносин та нормалізувати економічні процеси в Україні. Щоб досягнути цього, необхідно створити усі умови, щоб товаровиробники могли акумулювати у необхідних обсягах фінансові ресурси та ефективно розпоряджатися ними. В іншому випадку суб'єкти господарювання не зможуть повністю реалізувати власні можливості.

Сьогодні значна кількість країн світу прагне збільшувати обсяги іноземних інвестицій. При цьому варто пам'ятати, що, беручи участь у процесах перерозподілу ресурсів, товаровиробники значною мірою є залежними від цілей стратегічних інвесторів, типу їх поведінки, форм управління капіталом, ментальних рис, обсягів інвестицій. Для того, щоб ефективно управляти зовнішнім тиском та уникати надмірного його рівня, варто сформувати структурно-логістичну систему видової диверсифікації інвестиційних ресурсів, у якій увагу варто звернути на наступне. Оскільки прямі інвестиції мають незначний рівень мобільності і використовуються упродовж тривалого часу, то вони є стабілізатором прибутковості окремих виробництв та галузей економіки. Ці ресурси не здатні у короткотерміновий період часу швидко інтенсифікувати економічну систему, рівень їх доходності є незначними, вони не сприяють різкому пришвидшенню кругообігу ресурсів, результат очікується упродовж тривалого періоду часу. Такий вид інвестицій спрямовується у сформовані виробничі об'єкти, які поступово розвиваються.

Для виробників це надзвичайно вигідний тип ресурсів. Вони знаходяться в обороті підприємства тривалий період часу і за стабільного економічного середовища та ефективної системи

менеджменту здатні мінімізувати ризики комерційної діяльності, якщо ефективною є інформаційна складова інвестиційних процесів. Разом із фінансовими ресурсами інвестор привносить у виробництво і власні технології управління факторами виробництва, інформацією. А отже, разом із інвестиціями приходить у країну і наявний виробничий досвід та апробовані методи управління активами. Проте значний обсяг іноземних інвестицій створює можливості зміни напрямку розвитку виробничих систем у бік потреб інвесторів, що не завжди збігатиметься із стратегічними цілями розвитку виробника.

Для кожного конкретного інвестора, з одного боку, прямі інвестиції є джерелом збагачення, контролю над об'єктом інвестування, а з іншого, джерелом підвищеного ризику. Інвестуючи активи на тривалий період часу в певний об'єкт, інвестор, за умов стабільного економічного середовища, стабілізує власний дохід, забезпечує собі іманентний стан. Але, з іншого боку, приймає в управління різномірні ризики, що пов'язані із фактором часу, які неможливо не тільки точно розрахувати, а й створити необхідні умови для їх нейтралізації. Сюди належать не тільки ризики, що пов'язані із отримання прибутку, але і загальний ризик окупності інвестицій. У такому

випадку, перед системою управління інвестиційним середовищем постає проблема нейтралізації на макрорівні факторів, що зумовлюють зростання рівня ризикованості інвестиційних операцій. Зокрема на державному рівні потрібно вирішити питання захисту інвестицій, прозорості функціонування фінансової системи, формування простих і зрозумілих правил регламентації економічної діяльності.

Сьогодні для суб'єктів господарювання важливим є запровадження в практику сумісних, перехресних та паралельних систем інвестування, диверсифікуючи джерела фінансових ресурсів. Це сприятиме удосконаленню системи страхування інвестицій на мікрорівні. Будь-який інвестор, що хоче вкласти ресурси у певний об'єкт, повинен бути впевненим у стабільності економічної системи, а ризик повинні формувати лише суб'єктивні фактори. Законодавча, нормативна, економічна і політична складові певної країни повинні бути спрямовані на оптимізацію рівня ризиків.

Упродовж останніх років економічна ситуація в Україні була відносно стабільною, про що свідчать сталі у динаміці обсяги інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2005-2012 роки*, (в млн. дол. США) [8]

	В Україну	З України	Сальдо
2005 р.	7808	275	7533
2006 р.	5604	-133	5737
2007 р.	9891	673	9218
2008 р.	10913	1010	9903
2009 р.	4816	162	4654
2010 р.	6495	736	5759
2011 р.	7207	192	7015
2012 р.	7833	1206	6627
Усього	60567	4121	56446

І хоча обсяги фінансових ресурсів, що надходять в Україну, є сталими, їх не вистачає для

інтенсифікації виробничих процесів, а результатом є зниження рівня ВВП.

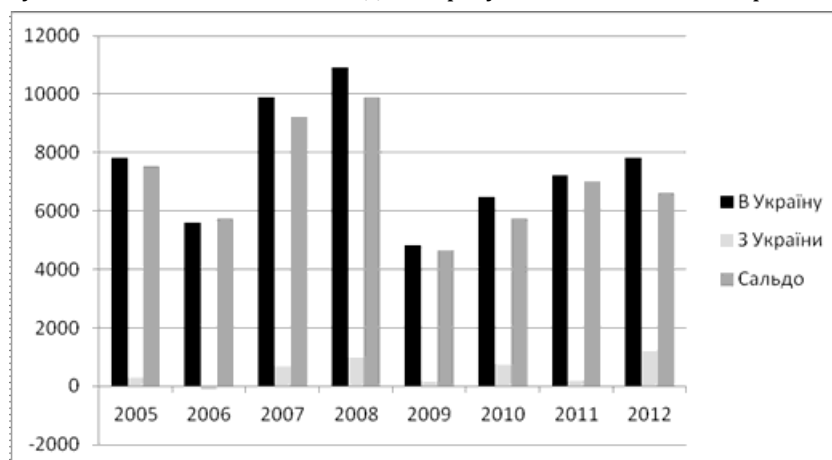

Рис. 1. Динаміка інвестицій в Україні за 2005- 2012 роки (в млн. дол. США) [8]

Деякі вчені вважають, що система управління економікою певної країни повинна бути спрямована на зниження рівня ризикованості фінансових та інвестиційних операцій до мінімуму. Зокрема, пропонується низка заходів щодо уникнення ризикованості інвестиційної діяльності. Реалізація такого підходу у системі формування ефективного інвестиційного середовища матиме двоякий вплив на економіку загалом. З одного боку, наприклад, система державного страхування інвестиційної діяльності

знижує рівень їх ризикованості, а з іншого боку, зменшує прибутковість таких операцій. Якщо рівень прибутковості операцій із інвестиційними ресурсами буде нижчим за прийнятний для інвестора, тоді інвестиції перетікатимуть в інші країни, адже гроші йдуть туди, де вони дорожче коштують. І у такому випадку перерваний процес інвестування матиме значні негативні результати. Саме через це значна кількість іноземних компаній скорочує власну присутність на ринку України.

Таблиця 2. Прямі іноземні інвестиції в Україні в 2013 році (в млн. дол. США) * [8]

	В Україну		З України		Сальдо	
I квартал	887	-1078	67	-27	820	-1051
II квартал	527	-360	59	-8	468	-352
Усього за півріччя	1414	-1438	126	-35	1288	-1403

Як видно із таблиці 2, рівень інвестицій в економіку України у 2 кварталі 2013 року різко знизився. За підрахунками спеціалістів міністерства фінансів України зниження обсягів прямих інвестицій у 2013 році становитиме 25% і за обсягами вони не перевищуватимуть 5 млрд. дол. США.

Іншим напрямком підвищення рівня інвестиційної активності є розвиток системи портфельного інвестування. Такий тип інвестицій, на відміну від прямих, має короткостроковий характер. Це швидкі гроші. Основною метою такого інвестування є отримання термінових прибутків за рахунок високого рівня оборотності та мобільності.

Оскільки такі гроші дуже швидко входять на ринок і виходять з нього, то за їх рахунок потрібно досягати точкових цілей, формувати різкий приріст ресурсів та здійснювати економічні прориви на рівні окремих виробничих проектів.

Використання такого виду інвестицій потребує наявності чіткої системи планування та управління фінансовим капіталом. Швидко нагромаджуючись, вони формують значний кумулятивний ефект для суб'єктів господарювання, а далі з певного моменту часу починають втрачати дохідність, що призводить до швидкого вилучення капіталу інвестором. Процес використання «швидких» грошей характеризується черговістю виникнення надлишків та дефіциту грошей у суб'єктів господарювання, а отже, потребує зміни системи поточного управління наявними фінансовими ресурсами.

Список літератури

1. Данилишин, Б. М. Економіка України: життя після кризи [Текст] / Б. М. Данилишин // Дзеркало тижня. -2009. – №1(729) – 17 січня.

Загалом інвестиційне середовище є ефективним лише тоді, коли учасники економічної системи здатні точно передбачати настання процесів припливів та відпливів ресурсів і коли рівень максимального та мінімального значень коливань обсягів ресурсів відносно середнього рівня є незначним та постійним. За такого стану портфельні інвестиції здатні забезпечувати їх власників оптимальним рівнем доходу, аж до моменту наповнення ринку фінансовими ресурсами.

Сьогодні пріоритетним завданням для уряду має стати залучення стратегічних інвесторів у виробничий сектор. Вирішення цього питання потребує політичної та макроекономічної стабільності, формування на законодавчому рівні систем захисту інвестицій. А для збільшення обсягів зовнішніх прямих інвестицій потрібно:

- наповнювати економіку фінансовими ресурсами;
- створювати системи фіскального стимулювання інвестиційної діяльності;
- стимулювати банківські установи до надання виробникам довгострокових кредитів;
- формувати необхідні умови для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання.

Більш детальний аналіз системи стимулювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання дозволить сформувати ефективну модель інтенсифікації економіки України.

-
2. Жаліло, Я. Тактичні пріоритети та стратегічні орієнтири економіки України [Текст]/ Я. Жаліло. – К.: НІСД, 2008. – 88с.
 3. Крючкова, І. В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні [Текст]/ І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // Фінанси України. – 2010. – №8. С. 15-23.
 4. Крючкова, І. В. Конкуренентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення [Текст]/ І. В. Крючкова. –К.: Основа, 2007. – 488с.
 5. Лафитський, І. І. Зарубежний опыт стимулювання інвестиційної діяльності в промисловості [Текст]/ В. І. Лафитський, С. Е. Нарышкін // Журнал зарубіжного законодавства і сравнительного правознавства. – 2006. – №3. – С. 3-15
 6. Ливенцев, Н. Н. Международное движение капитала (Инвестиционная политика зарубежных стран) [Текст]/ Н. Н. Ливенцев, Г. М. Костюнина. – М.: Экономист, 2004. – С. 345.
 7. Марцин, В. С. Координація інвестиційної діяльності в регіонах в умовах глобалізації [Текст]/ В. С. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №11. – С. 159-171.
 8. Прямі іноземні інвестиції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/fdi/>.
 9. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України [Текст]: монографія / М. І. Крупка, Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, М. І. Кульчицький. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 404с.

References

1. Danilishin, B. M. (2009). *Economy of Ukraine: life after the crisis [Ekonomika Ukraini: Zhittya pislya кризи]. Mirror of the week, 1 (729).*
2. Zhalilo, J. (2008). *Tactical priorities and strategic goals of economy of Ukraine [Taktichni prioriteti ma strategichni orientiri ekonomiki Ukraini].* Kyiv: NISD.
3. Kryuchkov, I. V. (2010). *Impact of financial crisis on investment activity in Ukraine [Vpliv finansovo-ekonomichnoi кризи na investitsiynu diyalnist v Ukraini].* Finance of Ukraine, 8, 15-23.
4. Kryuchkov, I. V. (2007). *competitiveness of Economy of Ukraine: status and prospects of promotion [Konkurentospromozhnist ekonomiki Ukraini: stan i perespectivi pidvischennya].* Kyiv: Base.
5. Lafitsky, I. I. (2006). *Foreign experience of stimulating investment in industry [Zarubezhnyi opit stymulyrovannya ynvestytsyonnoy deyaltnosti v promishlenosti].* Journal of Foreign Legislation and Comparative Jurisprudence, 3, 3-15.
6. Liventsev, N. N. (2004). *The international movement of capital (investment policy of foreign countries) [Mezhdunarodnoe dvijenie kapitala (Investitsionnaya politika zarubezhnih stran)].* Moscow: The Economist.
7. Marcin, V. S. (2009). *Coordination of investment in the regions under globalization [Kordinatsiya investitsiynoi diyalnosti v regionah v umovah globalizatsii].* Actual problems of economy, 11, 159-171.
8. *Foreign Direct Investment in Ukraine [Pryami inozemni investitsii v Ukraini].* (2013). Retrieved September 15, 2013, from : <http://index.minfin.com.ua/index/fdi/>.
9. Krupka, M. I., Vankovych, D. V., Demchyshak, N. B., Kulchytsky, M. I. (2011). *Formation of financial capacity investment in the economy of Ukraine [Formuvannya finansovogo potentsialu investitsiynoi diyalnosti v ekonomitsi Ukraini].* Lviv: Ivan Franko Lviv National University.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2013 р.